

Regelmatig krijgen burgers te maken met onbegrijpelijke juridische teksten: voorwaarden bij aankoop van een product, een nieuw arbeidscontract of een vaststellingsovereenkomst bij scheiding. Deze drie experts willen helpen het recht in gewonemensentaal uit te leggen.

Door Daphne van Dijk • Fotografie: Manon van der Zwaal

Klare taal

Schrijftrainer en tekstwetenschapper **Geerke van der Bruggen (42)** doet aan de Universiteit Utrecht promotieonderzoek naar begrijpelijkheid van rechtelijke uitspraken. Onlangs verscheen haar boek 'Spreekt het recht tot iedereen?'

Als ik hoog-opgeleide technici en schrijfttraining geef, lijken die bijna opgelucht te horen dat ze bepaalde zaken ook begrijpelijker mogen opschrijven. Maar juristen die ik een schrijfttraining geef, reageren heel anders. Zij zeggen toegankelijk te willen schrijven, maar noemen vervolgens allerlei belemmeringen. Ze zijn bang uit een civiel vonnis genomen, denken dat de rechter het op die manier wil of menen aan conventies gebonden te zijn. Dat een beroepsgroep die zo met taal bezig is het gevoel heeft in de knel te zitten, fascineert me.'

'Van oudsher zijn juridische teksten bloemrijk, elitair en gewichtig. Vaak vol jargon en ingewikkelde zinsconstructies. Dergelijke teksten doorlezen kost veel tijd. Ook juristen vinden juridische teksten soms lastig te begrijpen, maar durven dat niet goed te zeggen. Het is een beetje het sprookje over de nieuwe kleren van de keizer: iedereen ziet dat hij in zijn blootje loopt, maar niemand wijst hem daarop, uit angst uit de toon te vallen. Ik hoop dat ik daar verandering in kan brengen. In mijn werk haal ik

graag het motto aan: als je het niet goed kunt uitleggen, begrijp je het zelf niet goed genoeg.'

'Ongeveer tien jaar geleden liep ik een dag mee bij de rechtbank. Ik werd gegrepen door rechtelijke uitspraken als tekstsoort: de opbouw is niet logisch en de taal veel te moeilijk. Sindsdien probeer ik dagelijks juridisch taalgebruik te ontfaelen voor mijn wetenschappelijk onderzoek en voor mijn schrijfttrainingen. Neem deze paragraaf uit een civiel vonnis: "Het verzoek strekt tot opheffing van het bij beschikking van 11 oktober 2020 ingestelde bewind over de goederen die aan verzoeker (zullen) toebehoren, op grond van verkwinging of het hebben van problematische schulden." De rechter had ook kunnen schrijven: "Meneer X is op 11 oktober 2020 onder bewind gesteld omdat hij problematische schulden had. Hij vraagt de rechtbank nu dat bewind weer op te heffen."

Wantrouwen
Er zit vaak ruimte tussen wat juristen denken te zeggen en wat de ander hoort. Dit leidt tot wantrouwen. Het is belangrijk dat de burger wordt meegenomen in het verhaal van de rechter. Verlie-

Jacco Janssen (55) is strafrechter bij de rechtbank Rotterdam en is een voorloper in het toegankelijker maken van vonnissen en de strafrechtspraak. Ook treedt hij regelmatig op in de media om burgers meer inzicht te geven.

Op zijn Rotterdam gezegd: "Hebt-ie het gedaan en wat mot-ie hebben?" Dat is toch wat iedereen wil weten. Communiceren in klare taal, daar houd ik op zittingen en in mijn vonnissen rekening mee. Ik ben ervan overtuigd dat als je mensen laat zien wat je doet en uitlegt waarom je op een bepaalde manier vonnist er veel meer begrip ontstaat. Mijn licht amicale houding helpt me daarbij. Ik flap er weleens wat uit en vind dat een grapje moet kunnen. Zo zei ik laatst tegen een jonge, bloesnerveuze verdachte: "U kijkt heel anders dan dat er op uw shirt staat." Daarop stond gedrukt: "Relax and enjoy the moment". Het ijs was gebroken. Met humor kun je een hoop bereiken: laagdrempelig zijn, zonder plat te worden.'

'De rechterlijke macht is lang een vanzelfsprekend instituut geweest van veelal oude mannen in zwarte jurken, die gezag uitstraalden; een klassieke staatsmacht die uitsluitend sprak via het vonnis. Maar onze maatschappij is aan verandering onderhevig. De rechtspraak komt kijken bij een echtscheiding. Ik ben als rechter uit de strafrechtspraak naar de rechtbank Rotterdam gegaan. Het model past in het project Klare taal, een landelijk initiatief om rechtelijke uitspraken toegankelijker te maken. Onlangs was er een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) met daarin een zin van 222

woorden. Dat is krankzinnig! Wij rechters schrijven geen boeken. We schrijven vonnissen voor verdachten, voor advocaten, officieren van justitie, voor slachtoffers, maar ook voor de media en de samenleving in haar geheel. Je moet als rechter de mensen op een toegankelijke manier meenemen in je toetsing van de feiten aan soms strenge wetten. Het is een traag proces, maar alleen zo kun je het vertrouwen in de democratie behouden.'

'In de klassieke organisatie van de rechtspraak ben ik een beetje een vreemde eend. In mijn missie de rechtspraak toegankelijker en transparanter te maken, probeer ik dingen net even anders te doen. Ik kleur graag een beetje buiten de lijntjes, maar altijd binnen het boekje. Dat geldt voor mijn vonnissen, maar ook voor mijn mediaprotocolen, waarin ik de rechtspraak en de nieuwe ideeën probeer te duiden. De rechter als trechter.'

'De zaken in de rechterlijke macht gaan al honderd jaar op een bepaalde manier en dat is niet per se slecht, maar duidt op een angst voor verandering. Rechters, officieren van justitie en advocaten opereren via dezelfde hiërarchische lijnen en klassieke kaders. Ik zie dat een nieuwe generatie rechters eren naar heeft het anders te doen. Dat motiveert me enorm.'

'Ik flap er weleens wat uit en vind dat een grapje moet kunnen. Met humor kun je laagdrempelig zijn, zonder plat te worden'

Ingrid Vledder (46) is als advocaat familierecht gespecialiseerd in alimentatie en jeugdbescherming. Ze gebruikt (sociale) media om te communiceren over haar vakgebied.

Toen ik in 2015 begon met bloggen over het familierecht, stond dat nog in de kinderschoenen. Er circuleerden online wat slecht leesbare teksten die vooral waren geschreven voor andere advocaten. Ik dacht: deze blogs lezen mensen die in echtscheiding liggen toch niet? Ik stelde me voor waar ik behoefte aan zou hebben als ik op het punt van scheiden zou staan – ik ben overigens gelukkig getrouwd. Met die doelgroep in gedachten ben ik gaan schrijven in gewonemensentaal. Schrijven zoals ik praat, zodat de lezer niet al bij regel drie afhaakt.'

'Als je hoort dat je partner bij je weggaat, wil je toegankelijke informatie over hoe het verder moet met de feestdagen, de vakanties, de hypotheek en de aangifte voor de inkomstenbelasting. Mensen googelen vanuit een probleem en zoeken daar een oplossing voor. Er kan in een tekst best worden gerefererd aan een arrest van de Hoge Raad, maar lezers willen vooral weten wat er praktisch komt kijken bij een echtscheiding. Ik ben dat gaan opschrijven; mijn blogs sloegen aan.'

'Naast het informeren in helder taalgebruik vind ik het belangrijk de verwachtingen van mijn cliënten te managen. Neem mijn specialisme alimentatie. Een zogeheten grondslag voor partneralimentatie is lotsverbondenheid. Als je gaat scheiden, wil je niet meer verbonden zijn met je ex, laat staan hem of haar financieel onderhouden. Maar zo werkt ons juridisch systeem niet. Als ik duidelijk uitleg wat wel en niet kan en vooral waarom, ontstaat er meer begrip. Je moet mensen meenemen in het hele verhaal. Begrip is natuurlijk niet hetzelfde als het ergens mee eens zijn. Je mag alimentatie betalen best zuur vinden.'

Niet meteen terugappen
'Duidelijk taalgebruik behelst ook begeleiding van cliënten in de onlinecommunicatie met hun ex. De digitale ontwikkelingen gaan snel en vormen nog een onderbelicht onderwerp in het recht. Een op het oog huis-tuin-en-keuken-echtscheiding kan al snel ingewikkeld worden door alle emoties die erbij komen kijken. WhatsApp, bijvoorbeeld, is een veelgebruikt communicatiemiddel, maar frui-kend bij echtscheidingen. Want een app begint over het terugbrengen van de winterjassen en binnen een halfuur gaan de verwijzen over en weer. Mijn praktische tip? Re-

'Begrip is natuurlijk niet hetzelfde als het ergens mee eens zijn. Je mag alimentatie betalen best zuur vinden'

ageer niet meteen! Je kunt elkaar ook één keer per week mailen en laat je mailje vooral een dag liggen voordat je het verstuurt.'

'Met bloggen ben ik in 2018 deels wegens tijdgebrek gestopt: veel onderwerpen zijn wel behandeld. Als zich wetswijzigingen voordoen, pas ik blogs aan. Ik wil als advocaat de kenniskloof met leken blijven overbruggen. Tegenwoordig gebruik ik Twitter en LinkedIn om mensen in heldere taal uitleg te geven over het familierecht en ik schrijf opiniestukken voor dagbladen. Meestal kom ik dan op voor de minderbedeelde partij: de ex-partner die in een armoedeval komt na echtscheiding of de ouder die te maken krijgt met jeugdbescherming. Daar ligt toch het meest mijn hart.'

'Ik moet eerlijk beknennen dat ik gortdroge vakliteratuur en gerechtelijke uitspraken met ingewikkelde zinsconstructies zelf ook niet graag lees. Gelukkig worden er de laatste jaren steeds meer pogingen ondernomen om dergelijke stukken leesbaarder te maken. De rechtspraak is met een inhaalslag bezig, maar juridische teksten blijven lastige kost. We moeten echt die vertaalslag maken, zodat het recht voor iedereen te begrijpen is.' □

Vledder begeleidt echtparen in scheiding ook bij de communicatie.

VOORGE: WIM CHRISTN

